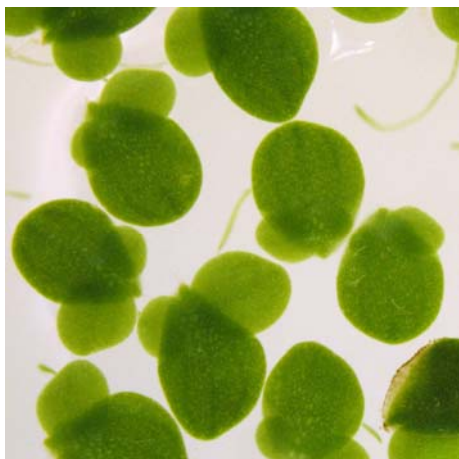

FLORON Nieuws

Kleine Eendenkrozen herkennen

Wim van der Ven

Tijdens FLORON-kampen is een aantal malen Knopkroos (*Lemna turionifera*) gevonden. Vaak was dat dan de eerste vondst in de regio. Niet iedereen is even goed bekend met de soorten uit de Eendenkroosfamilie (*Lemna*). Ze zijn namelijk niet zo gemakkelijk te herkennen. Hoog tijd om ze eens nader onder de loep te nemen. Klein kroos (*L. minor*), Dwergkroos (*L. minuta*) en Knopkroos (*L. turionifera*) lijken veel op elkaar. Dit artikel laat met voorbeelden zien hoe je deze soorten van elkaar kunt onderscheiden.

Klein kroos WvdV

Klein kroos

De soort die tot nu toe het meest voorkomt is Klein kroos (*L. minor*). Het heeft een ongelijkmatige vorm en drie nerven. Deze nerven zijn te zien als je met een loep door het schijfje naar het licht kijkt.

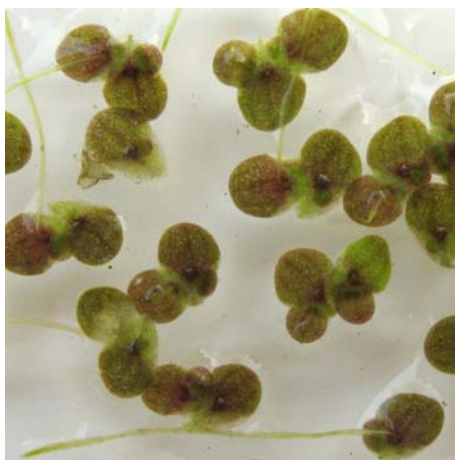

Dwergkroos WvdV

Dwergkroos

Dwergkroos komt al bijna net zo vaak voor als Klein kroos (*L. minuta*). Maar de bladschijf is kleiner en de kleur is donkerder. Opvallend is de langwerpige en regelmatige vorm van de schijfjes.

In tegenstelling tot Klein kroos is er maar één nerf (op de foto niet te zien). Dwergkroos groeit vaak op beschaduwde plaatsen.

Knopkroos van onderen WvdV

Knopkroos

Knopkroos (*L. turionifera*) is een nieuwe soort, die al weer een aantal jaren in Nederland voorkomt. Er zijn waarnemingen uit Friesland, Groningen, Noord-Brabant, uit Rotterdam, van Wieringen en Texel bekend. Maar vermoedelijk komt deze soort al in het hele land voor.

Qua grootte zit Knopkroos tussen Klein kroos en Dwergkroos in. Het eerste dat opvalt is de roodbruine kleur. Dat komt doordat deze soort aan de onderkant rood kleurt. Die kleuring begint rondom de wortelaanhechting. Op bovenstaande zwart-witte foto is dat niet te zien. Knopkroos heeft net als Klein kroos drie nerven.

In verhouding tot elkaar

De eerste drie foto's zijn met dezelfde verhouding gemaakt, zodat vergelijking van de maat mogelijk is. Op de onderstaande foto zijn de verhoudingen nog duidelijker te zien. Linksboven Klein kroos, rechtsboven Dwergkroos en onder Knopkroos.

Drie soorten in verhouding WvdV

Standplaatsvormen zetten je op het verkeerde been

Het is dus niet altijd zo eenvoudig om eendenkroossoorten te herkennen. In een poel kunnen meerdere soorten eendenkroos door elkaar groeien. Dikwijls is er dan geen open water meer te zien. De verschillende soorten neigen er dan toe om kleinere bladschijven te maken.

In een poel bij Gemert bleef Klein kroos zo klein dat hij voor Dwergkroos werd aangezien. Maar er werden nog kleinere plantjes gevonden. Na opkweken van het materiaal in een kweekbak met voldoende ruimte bleek de grootste soort Klein kroos en de kleinste soort Dwergkroos te zijn.

In Valkenswaard dreven in de visvijvers hele dunne, lichte, bijna doorzichtige plantjes die niet thuis te brengen waren. Na opkweken bleek het Dwergkroos te zijn. Ze kregen het lichte, doorzichtige uiterlijk waarschijnlijk door de beschaduwde plek waar ze groeiden.

In Esch groeide Klein kroos die aan de bovenzijde van de bladschijf rood was aangelopen. De bladschijven hadden de maat en de vorm van Klein kroos. Maar de onderzijde was niet rood, zoals bij Knopkroos.

Smal kroos WvdV

Nog te verwachten Smal kroos

Opgelet! Er is weer een nieuwe soort in opkomst, Smal kroos (*Landoltia punctata*). In tegenstelling tot de hiervoor behandelde soorten, die maar één wortel hebben, heeft Smal kroos meerdere wortels. De bladschijven zijn aan de onder- en de bovenzijde aan de randen rood.

Meer foto's, in kleur, zijn te zien op www.knnv.nl/eindhoven/florwg.html, kies menu *Publicaties* en dan *Het (niet) herkennen van Lemna's Eendenkroos*.

Bestuursmededelingen

Na alle hectiek van het afgelopen jaar lijkt FLORON in een wat rustiger vaarwater gekomen. Niet dat er geen zorgen meer zijn en dat FLORON nu klaar is voor de toekomst, maar er is meer rust om actief met de toekomst aan de slag te gaan. Een goede zaak! Hieronder geven we een overzicht van de voornaamste ontwikkelingen van de laatste tijd en toekomstige ontwikkelingen.

Per 1 september 2009 nam het bestuur Wouter van Eck aan als directeur op het Landelijke Bureau. Hij stelt zich in deze nieuwsbrief aan jullie voor. Hij heeft samen met de andere medewerkers de belangrijke taak voldoende opdrachten te krijgen en uit te voeren. Tegelijkertijd zorgt hij voor betere projectbeheersing en het projectmatig werken op het landelijk bureau.

Voor 2009 is het opdrachtvolume behoorlijk goed en zijn we in elk geval ruimschoots in staat de rekeningen te betalen (de *liquiditeit* is dus goed). Het ziet er naar uit dat 2009 zonder verlies kan worden afgesloten.

Ook in het bestuur zijn er ontwikkelingen. Na vijf jaar voorzitterschap maakt Niels Jeurink de weg vrij voor een opvolger. Het bestuur heeft inmiddels een goede kandidaat op het oog die op de volgende bestuursvergadering (in december) wordt voorgedragen.

De inbreng van de districtscoördinatoren in het bestuur is versterkt in de persoon van Justus van den Berg. Hij woont al enkele maanden alle bestuursactiviteiten bij en heeft daar een zeer gewaardeerde inbreng.

Onder begeleiding van organisatiedeskundige Piet Bergers en samen met Wouter van Eck, beslissen we wat de komende 2-3 jaar de voornaamste aandacht moet hebben van het landelijk bureau, vrijwilligers en bestuur. We willen nu bepalen welke doelen uit het beleidsplan op dit moment de belangrijkste zijn.

Tijdens onze komende bestuursvergadering willen we ook een stap zetten over de huisvesting van het landelijk bureau. Er zijn twee opties: een combinatie met EIS en Naturalis in Leiden of een combinatie met de PGO's SOVON, RAVON en de Zoogdiervereniging in Nijmegen.

Het bestuur wil alle vrijwilligers die zich het afgelopen jaar actief voor FLORON hebben ingezet bedanken! In het bijzonder denken we aan de digitalisering van streeplijsten, de samenstelling van nieuwsbrieven en de organisatie van alle excursies en kampen. Met jullie hulp staat FLORON er weer rooskleurig bij! Het bestuur wenst jullie een fijne decembermaand toe. Tot ziens op de Variadag in Naturalis.

Namens het bestuur Niels Jeurink,
voorzitter

Een florerende club

Als nieuwe directeur van FLORON stel ik me graag even kort voor. Mijn naam is Wouter van Eck, ik ben 44 jaar en geboren en getogen in de Gelderse Achterhoek. Na mijn studie beleidswetenschappen heb ik gedoceerd aan de Nijmeegse universiteit. Daarnaast was ik actief binnen de milieubeweging. Ook ben ik twaalf jaar gemeenteraadslid geweest in Nijmegen, waarvan een volle periode als fractievoorzitter. De afgelopen zes jaar heb ik gewerkt als manager voor Milieudefensie in Amsterdam, op het thema Landbouw & Voedsel. Inmiddels ben ik ruim twee maanden bij FLORON aan de slag. Deze overstap voelt voor mij een beetje als het terugvinden van een oude liefde. Wilde planten hebben van jongs af aan mijn interesse gehad. Deze betrokkenheid is voor mij een extra motivatie om aan deze organisatie leiding te gaan geven. Door de kundige inzet van vele actieve vrijwilligers beschikt FLORON over een schat aan gegevens over de flora in Nederland. Als kerntaken van FLORON zie ik dan ook het opbouwen van kennis over planten en bijdragen aan een betere bescherming van de meest bedreigde soorten.

Het Landelijk Bureau staat ook de komende tijd voor de uitdaging om de financiën van FLORON verder op orde te krijgen. Tegelijkertijd willen we maximaal bijdragen aan goede en prettige samenwerking met bestuur en vrijwilligers. Op basis van onze gezamenlijke inzet moet het FLORON kunnen lukken om de opgebouwde kennis over de flora nadrukkelijker voor het voetlicht te brengen. Zo kunnen we bijdragen aan het maatschappelijk draagvlak dat nodig is voor behoud van de kwetsbare soorten.

Ik verheug me op een goede samenwerking en wil ieder alvast hartelijk danken voor de bijdrage aan een florerende organisatie!

Wouter van Eck

Exoten in de peiling

Baudewijn Odé

Binnen het verspreidingsonderzoek van FLORON (zie pag. 3) nemen exoten een bijzondere plek in. Het belang van dit verspreidingsonderzoek is dat we soorten met een groot risico voor natuur, mensen of landbouw snel in de peiling hebben, zodat eventueel ingegrepen kan worden.

Voor 2009 waren dat o.a. beide Ambrosia's, Cabomba, Canadese kornoelje, Watercrassula, Egeria, Grote waternavel, beide Waterteunisbloemen, Parelvederkruid, Ongelijkbladig vederkruid en Gifsumak.

Opvallend in dit lijstje is de Canadese kornoelje. Het lijkt er op dat deze soort in natuurgebieden, ruigten en bossen langs voedselrijke wateren flink kan domineren. We willen daarom graag meer gedetailleerde waarnemingen van deze soort waar mogelijk ook nog over 2009; dus graag alsnog de exacte groeiplaats als u al eerder een melding per km hok heeft gedaan. Voor Gifsumak is afgelopen jaar al veel aandacht in de media geweest, met name voor de huidige oude Friese groeiplaats. Het lijkt er op dat dit inderdaad de enige Nederlandse groeiplaats is buiten botanische tuinen. In verband met risico's voor mensen en kansen op verdere verspreiding worden hier waarschijnlijk maatregelen genomen.

Ook voor nieuw binnengekomen soorten blijft het belangrijk om waarnemingen snel door te geven. Er kunnen soorten tussen zitten die in andere landen al zeer schadelijk zijn en daarom misschien nog kunnen worden tegengehouden in Nederland. Afgelopen jaar werd door Albert Corporaal en Joop Schaminee een nieuwe rus uit Noord-Amerika aangetroffen: *Juncus dudleyi*. Het is nog niet duidelijk of we daarmee een schadelijke soort in huis hebben. Het is wel al duidelijk waar we volgend jaar naar moeten uitkijken!

Voor exoten is het doorgeven van waarnemingen via waarneming.nl en telmee.nl de beste garantie dat relevante nieuwe gegevens snel worden gecontroleerd en gebruikt. Ook het doorgeven van nog niet eerder gevonden soorten wordt makkelijker, omdat je een ontbrekende soort zelf kunt toevoegen.

Meer informatie via de website www.floron.nl onder 'tellen' en vervolgens onder 'exoten'.

Zoektocht naar ruppia's in de Moer: zaterdag 10 oktober 2009

Justus van den Berg

Tijdens het Floronkamp van 11-13 september zijn Spiraal- (*Ruppia cirrhosa*) en Snavelruppia (*R.maritima*) in de Yerseke Moer waargenomen. Met name de eerste is een zeer bijzondere soort en is in Nederland slechts van enkele locaties bekend. Haar naam dankt ze aan de bloeistengel. Deze dunne witte draad kan decimeters lang worden en maakt spiraalvormige bochten. Daarmee zoekt de plant met behulp van gasbelletjes de weg naar het wateroppervlak, waarna bestuiving in de lucht kan plaatsvinden.

Eerste kennismaking

Vanwege haar specifieke standplaatsen is Spiraalruppia (*R.cirrhosa*) in ons land een zeldzame soort. Veel van de plekken waar de soort vroeger voorkwam zijn door het verdwijnen van sloten verloren gegaan. Alleen van Texel, Noord-Holland en het deltagebied zijn nog enkele tientallen vindplaatsen bekend uit recente jaren. Dat de soort ook in de Yerseke Moer nog aanwezig was, werd tijdens het afgelopen inventarisatie weekend bevestigd.

Spiraal ruppia locatie Vlakeweg WvdV

Resultaten van de zoektocht

Tijdens de dagexcursie op de locatie langs de Vlakeweg is Spiraalruppia weer vastgesteld. Het kostte meer moeite dan tijdens het kamp. De omstandigheden waren ook gewijzigd. In de sloot was nu circa 25 cm grauw water aanwezig. De dagen ervoor had het flink geregend in Zeeland, ook de Moer was weer wat natter geworden. De planten waren nu aan de oppervlakte van de sloot niet te zien. Met een hark hebben we gedregd in de zachte bodem. Naast gitzwarte modder kwamen er ook planten met wortels mee. Er kunnen dus planten leven in deze schijnbaar zuurstofloze omstandigheden. Na enige discussie hebben we dit toch als Snavelruppia gedetermineerd.

Dit vanwege de bladtopen en de vruchten. Hoewel niet zo overduidelijk als de vorige keer, waren er ook spiralen. Duide-lijk is dat begin september een betere tijd is om deze soort te determineren dan begin oktober.

Vervolgens zijn we naar de locatie aan de Zoekweg gegaan waar Schedefonteinkruid (*Potamogeton pectinatus*) massaal aanwezig was. Verder de Moer in werd ook Snavelruppia (*R.maritima*) gevonden. In het veld lijkt deze ook iets grover van blad dan Spiraalruppia (*R.cirrhosa*).

Groeiplaats van snavelruppia, blad komt aan de oppervlakte 11 september 2009.

Literatuur

Op de volgende Duitse site zijn goede tekeningen van waterplanten te vinden, waaronder de twee soorten ruppia's. De verschillen in bladtop zijn ook in het veld goed waar te nemen.

<http://www.mluv.brandenburg.de/cms/detail.php/bb2.c.416666.de>

Bedreigde soorten project

Wout van Slikke

Over de resultaten van het BSP heeft FLORON onlangs een publicatie uitgebracht. Hierin worden twintig zeldzame soorten in beeld gebracht. Het belang van actuele verspreidingsgegevens komt daar duidelijk uit naar voren, want het blijkt met deze bedreigde soorten in de meeste gevallen niet goed te gaan. FLORON zet zich ondermeer door haar bijdrage aan het soortenbeleid in om de kansen te benutten om verdere achteruitgang te stoppen en om te buigen in herstel. We hopen met deze publicatie die noodzaak ook bij anderen weer onder de aandacht te brengen.

Verspreidingsonderzoek – actualisatie vindplaatsen bijzondere plantensoorten

Wout van der Slikke

BSP – meer actualiteit en detail

De afgelopen jaren richtten we onze aandacht met het Bedreigde Soorten Project (BSP) op aanvulling, actualisatie en detailering van vindplaatsen van bedreigde soorten. Gebleken was dat overzichten van vindplaatsen zelfs voor vele ernstig bedreigde soorten incompleet of verouderd waren. Dit ondanks de vele reguliere inventarisaties in de voorgaande jaren. Het is nu eenmaal ondoenlijk alle plantensoorten tegelijk volledig in kaart te brengen. Er was niet alleen behoefte aan meer actuele gegevens, maar ook aan meer informatie over populatieomvang en vindplaatslocatie. Daarmee houden we een vinger aan de pols wat betreft populatieontwikkeling op verschillende schaalniveaus.

Verspreidingsonderzoek 150 bijzondere soorten

Het belang van actuele gedetailleerde verspreidingsgegevens van bijzondere soorten wordt ook onderkend door de rijksoverheid. Daarom heeft FLORON hierover begin dit jaar met de Gegevensautoriteit Natuur afspraken gemaakt. De komende jaren organiseert FLORON gestructureerde gegevensverzameling van zo'n 150 soorten. Het gaat dan om actualisatie van vindplaatsen die na 2003 niet meer bezocht zijn. Dit 'Verspreidingsonderzoek' is daarmee een belangrijke pijler onder de floristische activiteiten van FLORON. Het biedt goede perspectieven op langjarige ondersteuning en daarmee ook bij het opzetten van meetreeksen waarmee we beter zicht krijgen op voor- en achteruitgang van zeldzame plantensoorten.

Folder en focussoorten

Over het verspreidingsonderzoek heeft FLORON afgelopen zomer een folder uitgebracht met een toelichting op hoofdlijnen voor de aanpak in de komende jaren. Helaas kon het project in 2009 pas laat van start gaan maar desondanks zijn er in dit startjaar al vele honderden bruikbare gegevens verzameld. Nu bekend is om welke soorten en vindplaatsen het in de komende jaren gaat, is het beter mogelijk tijdig te plannen. Ook brengen we elk seizoen een aantal "focus"soorten extra onder de aandacht.

Via de FLORON- website en FLORON-nieuws maken we die bekend. Kijk daarvoor op de website www.FLORON.nl onder 'tellen' en vervolgens onder 'verspreidingsonderzoek'.

Z.O.Z.

Eerste resultaten 2009

Tot nu toe zijn er in 2009 ruim 4400 waarnemingen van verspreidingsonderzoeksoorten doorgegeven. Het gaat dan om waarnemingen die via waarneming.nl of telmee.nl zijn gemeld. Waarnemingen die op formulier zijn aangeleverd zijn nog niet verwerkt en vallen nog buiten de voorlopige resultaten. Dat geldt ook voor vondsten die na half september zijn ingevoerd. Het aantal waarnemingen per soort in 2009 loopt op tot 267. Veel gemelde soorten zijn Rietorchis, Wilde marjolein, Tongvaren, Parnassia, Gevlekte orchis, Gagel, Moeraswolfsklauw, Daslook, Kleine zonnedauw, Ronde zonnedauw, Sneeuwkllokje, Moeraswespenorchis, Klokjesgentiaan en Jeneverbes.

Het aantal actualisaties (ruim 1000) ligt lager dan het aantal waarnemingen. Dit komt doordat een deel van de waarnemingen in 2009 kmhokken betreft waar de soort al (na 2003) bekend was. Zo leveren de 4 waarnemingen van Poppenorchis slechts 1 nieuw kmhok op. Bij Daslook zijn dit respectievelijk 127 en 44 kmhokken.

Op basis van de voorlopige gegevensset blijkt dat circa 1 op de 4 meldingen een actualisatie is. Dit is grofweg 6% van de te actualiseren kmhokken voor alle verspreidingsonderzoeksoorten. We zijn benieuwd naar de uiteindelijke resultaten als alle data verwerkt en gecontroleerd zijn.

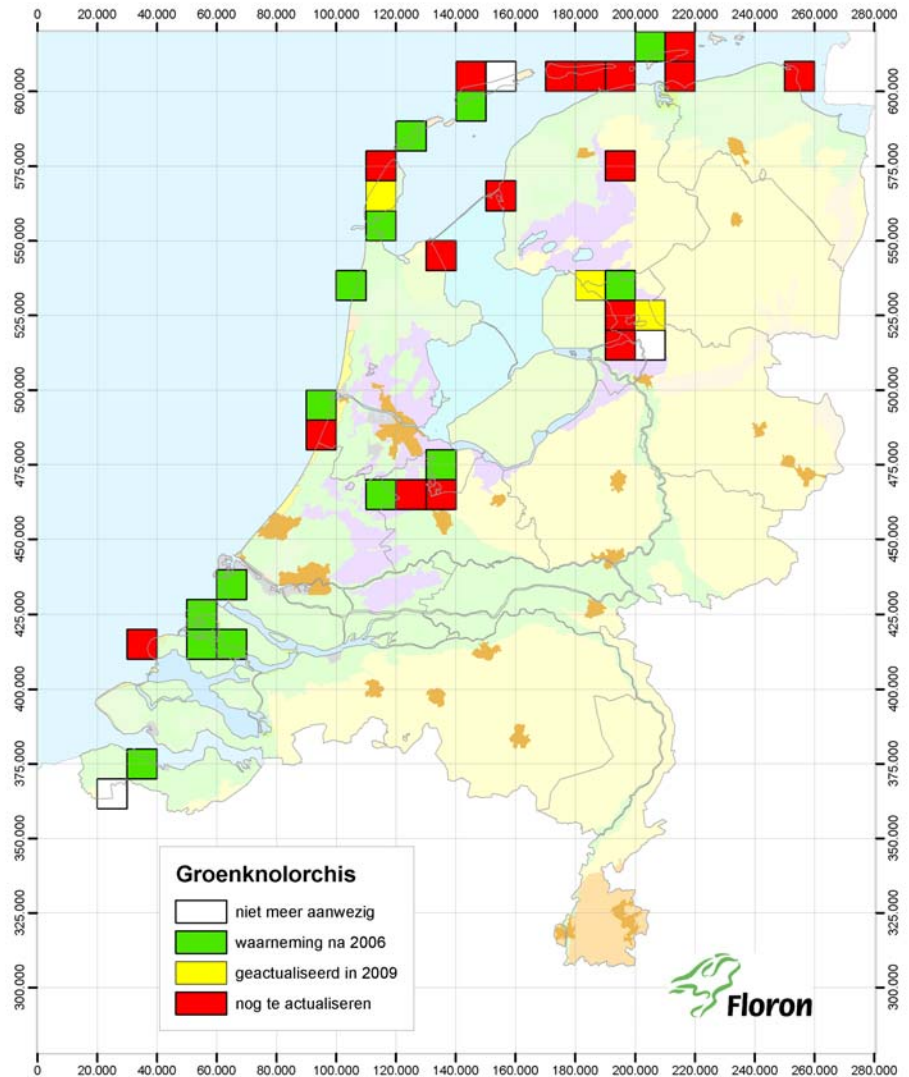
Habitatrichtlijn

Voor Europees beschermde soorten (Habitatrichtlijn) hebben we een speciale verantwoordelijkheid en worden wat betreft de actualiteit hogere eisen gesteld. Wel wordt daarvoor een grover schaalniveau gebruikt, namelijk 10x10km. De waarnemingen uit 2009 leveren tot nu toe op 10x10 kmhok-niveau de volgende actualisaties op: Groenknolorchis 3 (zie kaartje), Drijvende waterweegbree 5 en voor de wolfsklauwen gezamenlijk 47 actualisaties. Voor Ondergedoken moerascherm zijn in 2009 geen actualisaties verricht.

Meer resultaten zijn te vinden op de FLORON-website.

2010 en verder

De eerste resultaten van het verspreidingsonderzoek in 2009 laten zien dat met gericht onderzoek naar actuele vindplaatsen van bijzondere soorten veel informatie boven tafel komt. Voor de komende jaren willen we daaraan meer gestalte geven.

De mogelijkheden tot een snel en compleet overzicht van actuele verspreidingsdata neemt snel toe en daarmee ook de mogelijkheid snel inzicht te hebben waar gericht inventarisaties het meest wenselijk zijn. We zien hierin een grote stimulans veel floristen aan het verspreidingsonderzoek naar bijzondere planten te laten deelnemen.

Koolzaad blijkt Raapzaad

Baudewijn Odé

In de zomer van 2009 is door vele floristen gekeken naar het voorkomen van Koolzaad en Raapzaad. Er zijn tientallen fietsroutes gefietst op zoek naar deze soorten. Een belangrijke achterliggende vraag van het onderzoek is de vraag of het cultuurgewas Koolzaad in Nederland ook verwilderd voorkomt. De resultaten worden op dit moment verwerkt.

Wat in ieder geval opvalt is dat vooral veel Raapzaad wordt gevonden en slechts op een beperkt aantal plaatsen (o.a. in Flevoland) Koolzaad. In Zeeland blijken ook gebieden te zijn waar geen van beide soorten voorkomen. Op de Variadag worden de resultaten gepresenteerd en in de volgende nieuwsbrief zullen we uitgebreider kunnen berichten.

Raapzaad

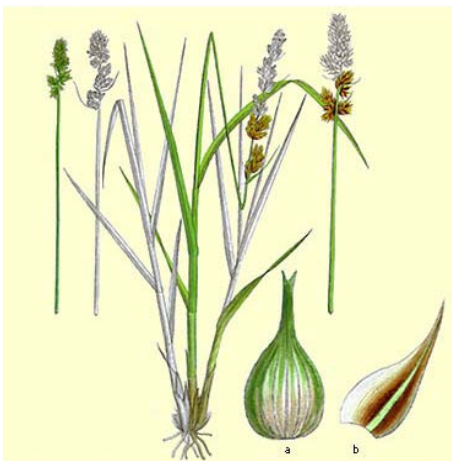
ND

Friese FLORON-districten initieerden florasymposium

Gertie Papenburg

Zaterdag 26 september is in Eernewoude, Friesland, het Van der Ploeg-symposium gehouden. Douwe Taeke Engelbertus van der Ploeg (1919-2006), onder Friese floristen vaak kortweg als D.T.E. aangeduid, is tientallen jaren de centrale figuur en nestor geweest van de Friese floristische scene. Van der Ploeg was een gespecialiseerde kenner van moeilijke geslachten als Fonteinkruiden (*Potamogeton*) en Zeggesoorten (*Carex*). Het symposium was een eerbetoon aan Van der Ploeg, die dit jaar negentig zou zijn geworden; en het was tevens een initiatief om plantennemen uit noordelijk Nederland bijeen te brengen en te inspireren. Het symposium had als thema 'biodiversiteit in het landschap', en werd door ruim honderd mensen bijgewoond.

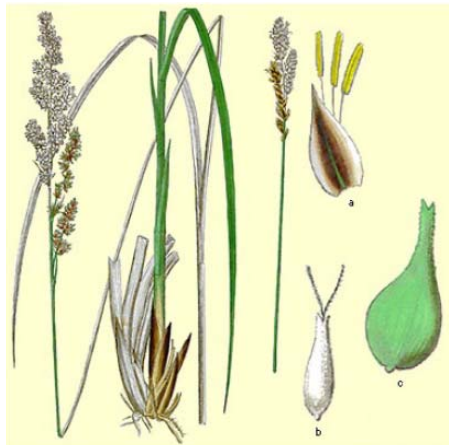
De eerste spreker was Jacob Koopman, vroeger coördinator van D4, tegenwoordig wonend in Polen. Hij werkt aan een proefschrift over het geslacht Zegge (*Carex*) in Europa. Zijn onderzoek heeft hij gepland in drie fasen. Hij deed hier verslag van de eerste fase, die hij bijna heeft afgerond. Hij heeft een inventarisatie gemaakt van alle Europese *Carex*-soorten (225) en -hybriden (247), hun verspreiding en hun naamgeving, inclusief de synoniemen. Veel hybriden zijn nog niet (goed) beschreven en benoemd. Om één leemte op te vullen presenteerde Koopman de naam voor de kruising tussen Valse Voszegge (*C. otrubae*) en Pluimzegge (*C. paniculata*), een kruising die Van der Ploeg in 1972 waarnam op de Makkumer Noordwaard.

Valse voszegge

L.Reichenbach,1846

Als de beschrijving binnenkort in *Gorteria* gepubliceerd wordt, heeft de kruising de officiële naam *Carex x ploegii*. Er bestaat overigens ook al een Paardenbloem (*Taraxacum ploegii*).

Pluimzegge

L.Reichenbach,1846

Van der Ploegs zoon Jan Douwe, hoogleraar aan de Wageningen Universiteit, ontvouwde zijn visie op het agrarisch natuurbeheer in de Noordelijke Friese wouden. Dit nationale landschap, dat hoofdzakelijk in boerenhanden is, heeft het best bewaard gebleven coulissenlandschap van Nederland.

Ytzen Kooistra presenteerde een nieuwe lijst van Friese plantennamen. Van der Ploeg heeft zich intensief met de Friese plantennamen bezig gehouden. In de 20e druk van Heukels' flora van Nederland, 1983, zijn die namen door bemoeienis van Van der Ploeg opgenomen. Vanaf de 21e druk zijn ze trouwens weer verdwenen. Inmiddels is de Friese flora met zoveel nieuwkomers uitgebreid, dat een herziening van de lijst noodzakelijk was. Een en ander is uitgevoerd door een werkgroep van de Fryske Akademy.

In een intermezzo werd de catalogus van de bibliotheek die Van der Ploeg nagelaten heeft aan het Fries natuurmuseum gepresenteerd. Die erfenis is doelbewust verspreid over verschillende instituten. In het bezoekerscentrum van It Fryske Gea, waar het symposium gehouden werd, is een vitrine ingericht met de toppers uit de bibliotheek en met tekeningen van de hand van Van der Ploeg. De vitrine werd deze dag officieel 'geopend'.

Eddy Weeda deed levendig verslag van een aantal tochten die hij in de loop der jaren met Van der Ploeg heeft gemaakt om vegetatieopnamen te maken met bijzondere soorten of soortengroepen.

Foppe van der Meer en Jan de Boer lieten zien hoe gegevens die Van der Ploeg verzamelde, een rol hebben gespeeld in hoe Landschapsbeheer Friesland omgaat met het beheer van houtwallen in de Noordelijke Friese wouden.

Hinko Talsma bezocht in 2007 een particulier natuurgebied bij de Wijde Ee bij Burgum. Van der Ploeg heeft daar in de directe omgeving in 1937 honderd planten verzameld voor een herbariumwedstrijd. Vijftig jaar later heeft hij het gebied opnieuw bezocht en 16 soorten niet terug gevonden. Van der Ploeg heeft daar verslag van gedaan in *Op planten niet uitgekoken*, 1996. Vergelijking van de soortenlijsten uit 1937, 1987 en 2007 levert veel stof tot nadenken. Van der Ploegs jongste dochter, Nynke, werkzaam bij de Vereniging Natuurmonumenten, liet zien hoe bij die organisatie biodiversiteit richting geeft aan haar natuurbeheer.

Het symposium werd door de aanwezigen als bijzonder informatief en inspirerend ervaren. Op districtsniveau staan FLORON heel verschillende instrumenten ten dienste om floristen toe te rusten en te enthousiasmeren. Informatie bieden en discussiemogelijkheden scheppen door middel van een symposium blijkt er daar één van.

OPROEP !!!

ZEGGE-FOTO'S

Jacob Koopman vraagt naar aanleiding van het verslag over de van der Ploeg-symposium het volgende: Iedereen die kwalitatief hoogwaardige digitale foto's heeft van Zegge (*Carex*)-soorten en/of -hybriden wordt vriendelijk verzocht mij die toe te mailen ten behoeve van mijn boek over *Carex europaea*. Helaas, low budget als ik werk, liefdeswerk-oud papier. Inzenders van wie t.z.t één of meer foto's worden opgenomen, krijgen wel een eervolle naamsvermelding. Graag bij elke foto aangeven om welke soort het gaat, datum/maand/jaar van fotograferen en plaats. Het mag van "all over Europe" zijn, graag zelfs. E-mail: jackoopman@e-cho.pl

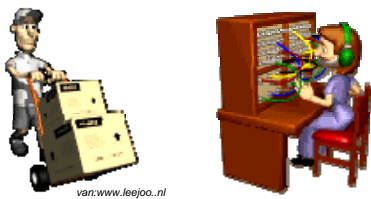
Hangende zegge

ND

Achterstand verwerking waarnemingen weggerukt

Wout van der Slikke

De omschakeling van het beheer van floragegevens in FlorBase naar de Nationale databank Flora en Fauna (NDFF), heeft er toe geleid dat de verwerking van nieuwe waarnemingen de afgelopen jaren een aantal keren is uitgesteld. FLORON liep een achterstand in de gegevensverwerking op en bij floristen en de medewerkers van FLORON riep dit natuurlijk onvrede op. Recente data ontbraken in het centrale overzicht en controle van gegevens liet op zich wachten.

Financiering

Gelukkig kwam er begin dit jaar zicht op daadwerkelijke opname van alle plantengegevens in de NDFF en op controlemogelijkheden (validatie) op korte termijn. Via de Gegevens autoriteit Nederland (GaN) kreeg FLORON financiering om de achterstand in gegevensverwerking grotendeels weg te werken. Een flink aantal floristen was bereid een deel van de digitalisering van de streeplijsten en formulieren op zich te nemen. En zo stonden afgelopen zomer enkele honderdduizenden floristische waarnemingen gedigitaliseerd klaar voor toevoeging aan de NDFF.

Resultaat

Kern van de databundeling betrof het verwerken van gegevens over de jaren 2006, 2007 en 2008 die vrijwilligers op streeplijsten en formulieren of digitaal bij FLORON aanleverden. Het totaal van deze waarnemingen bedraagt ruim 557.000, waarvan ruim 34.000 detailwaarnemingen.

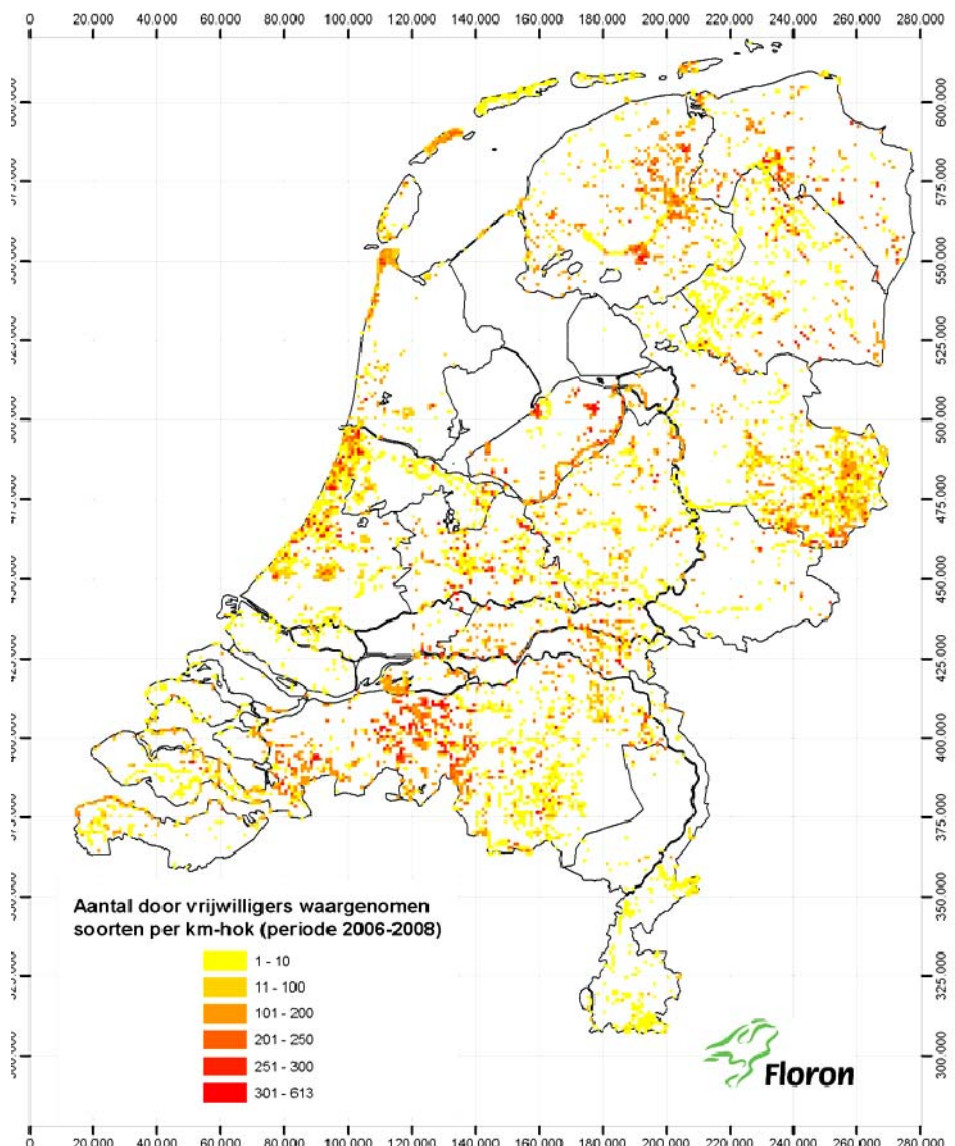
Als we het aantal waarnemingen per jaar dat door vrijwilligers via FLORON wordt aangeleverd bezien, dan lijkt het er op het eerste gezicht op alsof er een afname is van ca 225.000 in 2006 tot ruim 100.000 in 2008. Als dit alle waarnemingen van floristen over deze jaren zouden zijn, is dat een zorgelijke trend. Gelukkig is dit niet het geval. In de eerste plaats verwachten we van een aantal districten nog (een deel van) de gegevens over 2008.

Daarnaast kunnen we ook constateren dat floristen in toenemende mate overgaan tot het rechtstreeks invoeren van waarnemingen op telmee.nl en waarneming.nl. en gegevens van die portals zijn nog niet meegerekend.

Een presentatie van de verzamelde gegevens is te vinden in onderstaande kaart. In heel Nederland is weer geïnventariseerd. In sommige regio's meer dan in anderen. Midden-Brabant, Twente, Oost-Friesland, Vlieland en het duingebied van Zuid-Holland springen er positief uit. Verder zien we een aantal opvallende patronen zoals de diagonalen in Drenthe (resultaat van het meetnet van de WFD), de kartering langs de randmeren (inventarisatieproject van Egbert de Boer) en diverse FLORON-kampen (bv Zeeuwse kust en Noord-Hollandse duinregio). Op de kaart zijn alleen de waarnemingen zichtbaar die tot nu toe zijn ingevoerd in NDFF.

Ontsluiting waarnemingen naar vrijwilligers

Met de komst van de NDFF veranderen niet alleen de invoer- en beheermogelijkheden van natuurgegevens. Ook op het gebied van terugkoppeling, controle (validatie) en presentatie van de gegevens liggen nieuwe kansen omdat de krachten van verschillende partijen bij deze samenwerking worden gebundeld. Dat was ook voor FLORON een lonkend perspectief. De wens bestond al langer om in een betere terugkoppeling van hun waarnemingen te voorzien. We zijn dan ook blij dat nu via telmee.nl het overgrote deel van de waarnemingen te zien is. Elke waarnemer kan zijn gegevens op uurhokniveau (5x5 km) terugzien in landelijke verspreidingskaartjes. Daarbij wordt ook aangegeven welke waarnemingen zijn goedgekeurd (gevalideerd) en welke nog nadere aandacht behoeven.

Een jaar vol orchideeën

Wout van der Slikke

Het zal weinig floristen ontgaan zijn dat FLORON dit jaar veel aandacht besteedde aan orchideeën. We brachten een zoekkaart en een poster uit, richtten in Naturalis een tijdelijke tentoonstellingsvitruine over orchideeën in, organiseerden enkele orchideeën excursies en brachten deze fascinerende soortgroep onder de aandacht op radio en TV en in tijdschriften. Daarbij werkten we nauw samen met leden van de Werkgroep Europese Orchideeën van de KNNV, de Stichting Veldwerk Nederland en het Nationaal Herbarium Nederland.

Onder de aandacht

De aandacht voor orchideeën was in de eerste plaats bedoeld om bij een breed publiek duidelijk te maken dat in Nederland tal van bijzondere soorten voorkomen die het beschermen waard zijn. Gezien de vele enthousiaste reacties die we ontvingen, hebben de producten en de media-aandacht daaraan zeker bijgedragen.

Veel waarnemingen

De aandacht rond orchideeën was voor velen een stimulans om op onderzoek te gaan en waarnemingen door te geven. En, daar was het voor een deel ook om te doen. Goede dataverzameling vormt een noodzakelijke basis voor adequate bescherming.

Vitrine in Naturalis

Het is moeilijk te zeggen in hoeverre de publiciteit aan de hoeveelheid waarnemingen heeft bijgedragen. Wel is het duidelijk dat er dit jaar bijzonder veel orchideeënvondsten zijn gemeld. Uit voorlopige overzichten van telmee.nl en waarneming.nl - waarnaar in alle producten werd verwezen - blijkt dat er meer dan 3000 vondsten werden gemeld. Dat aantal zal na verwerking van de vondsten op waarnemingsformulieren nog verder stijgen.

Topscorers

In totaal zijn er 53 soorten gemeld. Daaruit blijkt ook een intensieve bijdrage van orchideeënspecialisten die diverse taxa (ondersoorten, variëteiten) hebben gemeld

die in de Heukels' flora niet onderscheiden worden. Met de voorlopige – nog ongecontroleerde – meldingen kan Brede wespenorchis als winnaar worden bestempeld. Rietorchis bezet een goede tweede plaats. Van een zeldzame soort als Bijenorchis kwamen tenslotte ook tientallen meldingen binnen.

Verrassing

Een deel van de meldingen zal overlappen of een actualisatie van bekende vindplaatsen betreffen. Ook dat is nuttige informatie, vooral als het gepaard gaat met een indicatie van het aantal waargenomen exemplaren. Juist bij deze bijzondere soorten wordt regelmatig ten onrechte aangenomen dat 'het al wel bekend zal zijn'. Hoeveel nieuwe vindplaatsen er in 2009 zijn vastgesteld, is pas te zeggen als ook controle van de waarnemingen heeft plaatsgevonden. Dat er opvallende zaken bijzitten is zeker duidelijk. Zo werd tot twee maal toe een vondst van Wit bosvogeltje gedaan. Opmerkelijk genoeg om meteen na te lopen, want deze soort staat in de flora te boek als recent in Nederland uitgestorven. Beide vondsten (één op de Veluwe en één in Drenthe) bleken juist, al ging het niet om groeiplaatsen die van vroeger bekend waren en waren de standplaatsen opmerkelijk.

Excursie Hollandse brug

HV

Soesterberg, km hok 150-459 een groeiplaats met legeradventieven

Jan Pellicaan

Dit jaar verkeerde ik in de gelukkige omstandigheid een hok voor de FLORON te inventariseren op een normaal niet vrij toegankelijk terrein van defensie. Het is een terrein waar kantoren staan, een groot parkeerterrein, niet toegankelijke delen en een tankonderhoudplaats. Interessant, maar veel interessanter bleek de flora. De ondergrond is stenig en er zijn schrale zandige bermen met heide.

Er staan veel bijzondere soorten zoals Rode dophei (*Erica cinerea*), die al langer van deze locatie bekend is. Het gaat om een achttal exemplaren, ongetwijfeld ooit met legermaterieel aangevoerd. Paardenhoefklaver (*Hippocrepis comosa*), is bekend als uitgestorven wilde plant in Nederland maar groeit hier met een aantal exemplaren in de berm van een parkeerplaats.

Paardenhoefklaver

A. Mosalef 1891

Iets verderop vond ik twee groeiplaatsen van Geel zonneroosje (*Helianthemum nummularium*) geen alledaagse soort. Aan de omvang te zien bestaat de groeiplaats al verschillende jaren. Een algemeen gras is Gevinde kortsteel (*Brachypodium pinnatum*). Deze soort bedekt plaatselijk meerdere vierkante meters. Een bijzondere plek is een groot parkeerterrein waar honderden afgeschreven legertrucks staan. Onder en naast de dicht op elkaar geparkeerde wagens is plaatselijk een interessante varenflora gevestigd. Ik vond er o.a. Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*), Steenbreekvaren (*A. trichomanes*) en Blaasvaren (*Cystopteris fragilis*). Er staan nog veel meer (rode lijst)soorten maar bovengenoemde geven al voldoende indruk van de bijzonderheid van deze plek.

Natuurbeheer en orchideeënrozetten

Jos Lammers, Werkgroep Europese Orchideeën (WEO)

Een aantal Nederlandse orchideeënsoorten vormt in het vroege najaar bladrozetten. Het betreft enige zeldzame soorten namelijk de Bijenororchis (*Ophrys apifera*), de zeer zeldzame Bokkenorchis (*Himantoglossum hircinum*) en iets later ook het Hondskruid (*Anacamptis pyramidalis*).

De vroege rozetontwikkeling maakt de planten niet alleen gevoelig voor een strenge winter, maar ook voor beheerwerkzaamheden die in het najaar uitgevoerd worden. Te denken valt daarbij aan maaiwerkzaamheden maar ook aan periodieke begrazing.

Bijenorchisrozet 19 oktober 2009

Bij beheerders van de groeiplaatsen is deze vroege rozetontwikkeling lang niet altijd bekend en het maai- en/of begrazingsbeheer is daar niet op afgestemd. Bij de planning van het werk is vaak het criterium dat laatbloeiende plantensoorten rijp zaad gevormd moeten hebben en dat het er daarna niet zoveel toe doet wanneer het beheer plaatsvindt, als het maar voor het volgende groeiseizoen gebeurt is. Het blijkt nu dat het volgende groeiseizoen voor de betreffende (beschermd) orchideeënsoorten en ook andere geofyten al half september start. De uitvoering van het beheer luistert voor deze soorten dus nauw.

Bokkenorchisrozet 19 oktober 2009

Afgemaaid Bijenororchisrozet 28 oktober 2009

Zelfs in natuurgebieden komt het voor dat veel te laat in het najaar gemaaid wordt waardoor Bijenororchisrozetten op een grote groeiplaats in de duinen zwaar beschadigd geraakt zijn. Ook is tot enige jaren terug het beheer van enige wegbermen in de regio Zuid Kennemerland in het begin van de winter uitgevoerd waarvan zowel Bijenororchis als Bokkenorchis te lijden hebben gehad.

In Zuid Limburg wordt na de zaadrijping gebruik gemaakt van schapen voor beweiding van enige orchideeënrijke graslanden. Schapen grazen de vegetatie zeer kort af en eventueel aanwezige orchideeënrozetten zullen daarbij niet ontzien worden. Het is opvallend dat bv. in de orchideeëntuin in het Gerendal sinds jaren de Bokkenorchis niet meer aangetroffen wordt. Dit zou best eens het gevolg van te laat ingezette begrazing met schapen kunnen zijn.

Gezien bovengeschetste constatering bevelen wij natuur- en wegbermbeheerders aan om in de werkplanning rekening te houden met het bijzondere karakter van orchideeënsoorten die al in het vroege najaar beginnen met de ontwikkeling van hun vegetatieve delen.

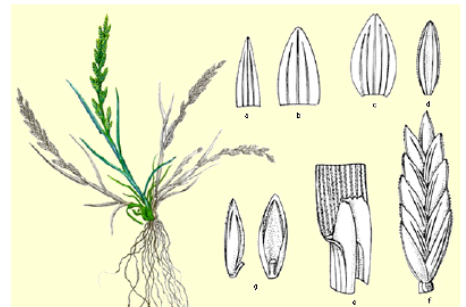
Scheveningse Laksteeltjes

Herman van der Meer

Afgelopen zomer ontdekte ik op een van mijn plantenfoto's uit Scheveningen het zeer zeldzame kustgrasje Laksteeltje (*Catapodium marinum*). Bij controle bleek dat vooral de ongeveer anderhalve kilometer lange steenglooiing boven de Boulevard tussen Paviljoen Von Wied en de havenmond er vol mee stond, maar ook vond ik het binnen de havenhoofden en zelfs tussen de bestrating van tenminste één achterliggende straat. Ik heb Laksteeltje nu in drie kilometerhokken aangetroffen.

Op veel plaatsen is Laksteeltje aspectbepalend. Opmerkelijk is daarom dat deze groeiplaats in een drukke badplaats kennelijk iedereen tot dan toe was ontgaan.

Een voorzichtige schatting op basis van steekproeven voor het ongeveer 300 lange stuk ter hoogte van het Seinpostduin, waar soms meer dan 80 exemplaren per m² voorkomen, leverde circa 30.000 exemplaren op. Bij een zeer voorzichtige schatting zou het dus in totaal om 100.000 exemplaren kunnen gaan. Daarbij is er geen rekening mee gehouden dat zelfs heel kleine polletjes uit meerdere exemplaren kunnen bestaan.

Laksteeltje L.reichenbach 1846 & E.Hubberd, 1984

De plantjes zijn over het algemeen klein en liggen min of meer plat in de voegen tussen de stenen. Alleen aan de voet van paaltjes e.d. zijn wat forsere pollen te vinden. Dat komt omdat de glooiingen tenminste eenmaal per jaar worden schoongemaaid. Uit misplaatste properheidsoverwegingen waarschijnlijk, maar het zou heel goed kunnen zijn dat dit beheer de juiste groeiomstandigheden voor een deel in stand houdt. De geplande reconstructie van de zeereep van Scheveningen, inclusief de steenglooiing, vormt mogelijk een grotere bedreiging. Maar de soort zal er wel niet door verdwijnen.

Strandweg Scheveningen. Het wegmaaien van grote aantallen landelijke zeldzaamheden als Laksteeltje, Wondklaver, Blauwe Zeedistel en Kegelsilene.

Herman van der Meer: hp.vdmeer@orange.nl

Floronekamp Dwingelderveld

Edwin Dijkhuis

Van 21 t/m 23 augustus verbleven we een weekend in de eenvoudige groepsaccommodatie 'De Marke' in Lheebroek, dat gelegen is aan de rand van het Dwingelderveld. Een aantal deelnemers koos ervoor om een tentje op te zetten op de nabij gelegen Staatsbosbeheercamping of, een beetje luxer, reserveerde een bed op de naastgelegen camping Meistershof.

Op het programma stonden gebieden die hoofdzakelijk gelegen waren in het Dwingelderveld en het Drents-Friese Wold, twee Nationale Parken in Zuidwest Drenthe. Het is een afwisselend gebied waarvan in het bijzonder de natte heide en fraaie vennen tot de verbeelding spreken. Het is bovendien een gebied waar maar weinig floristen actief zijn. Hierdoor lagen er in deze regio nog veel blanco meetnethokken van zowel de Werkgroep Florakartering Drenthe (WFD) als FLORON. De opzet van het weekend was dan ook om een deel van de achterstand weg te werken. In totaal zijn 33 hokken gestreept, waarvan 22 meetnethokken, resulterend in ruim 5.700 waarnemingen! Dat floristen niet alleen geïnteresseerd zijn in planten blijkt wel uit grote aantal vlinderwaarnemingen dat is bijgeschreven op de lijsten. Weliswaar op ons verzoek in verband met het uitbrengen van een geactualiseerde regionale vlinderatlas, maar de respons was groot.

Op de grote stille heide

PW

Excursies

Er zijn tijdens dit weekend ook twee avond excursies gehouden. De excursie op vrijdagavond stond speciaal in het teken van varens. Deze geslaagde excursie voerde langs verschillende door Maarten Perdeck in deze omgeving ontdekte groeiplaatsen van bijzondere varens. Voor veel deelnemers was het een eerste kennismaking met soorten als Stippelvaren, Geschubde mannetjesvaren en Smalle beukvaren. Ook de zeer grote groeiplaats (circa 100 m²) van Stekende wolfsklauw maakte indruk. De excursie heeft er in ieder geval toe geleid dat tijdens het weekend elke afwijkende Mannetjesvaren met argwaan is bekeken, het zou toch geen Stippel- of Geschubde zijn?

De excursie op de zaterdagavond stond niet in het programmaboekje. Er werd spontaan een excursie georganiseerd naar het vlakbij de accommodatie gelegen ven (Kiploo). Dit ven, dat fraai is gelegen in het Lheebroekerzand, is een bekende groeiplek van Drijvende egelskop. En die wilde men wel eens zien.

Veranderingen

In nagenoeg alle meetnethokken zijn (veel) meer soorten gevonden dan bekend uit de landelijke floradatabase FlorBase en het databestand van de WFD. Opvallende verliezer is Ronde zonnedauw. Voor deze soort zijn verschillende nulwaarnemingen genoteerd. Ook oude meldingen van Grote wolfsklauw konden niet altijd worden teruggevonden, terwijl we veelal precies wisten waar deze soort ooit groeide. Gelukkig zijn er de afgelopen jaren ook een aantal nieuwe groeiplaatsen ontdekt. Ook Zandstruisgras en Heidespurrie zijn duidelijk op hun retour in de voormalige stuifzandgebieden. Door het dichtgroeien met bos blijven alleen langs de zandpaden nog geschikte open plekken over. Hoopgevend is het grote aantal meldingen van jonge Jeneverbessen, vaak onder loofbomen aan de bosrand.

Verrassingen

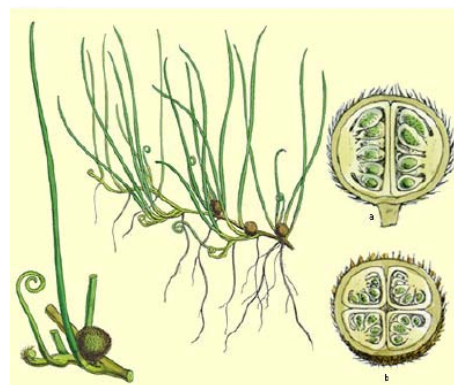
Omdat er vooral in de natuurgebieden is geïnventariseerd was het aantal verrassingen beperkt. Wat niet wil zeggen dat er geen bijzondere soorten voorkomen, maar meestal waren die al uit de hokken bekend. Het gaat dan vooral om fraaie soorten van vochtige heide als Klokjesgentiaan, Beenbreek, Lavendelheide, Eenarig wollegras, Veenbies en Bruine- en Witte snavelbies. En op de plagplaatsen bekende pioniers als Kleine zonnedauw, Moeraswolfsklauw en Bruine snavelbies. Grondster en Bosdroogbloem komen in de nationale parken nog algemeen langs de zandwegen voor.

Varenexcursie o.l.v. M.Perdeck

PW

De natuurherstelprojecten in de beekdalen van de Vledder Aa en de Tilgrup leverden leuke vondsten op. Zo is langs de Vledder Aa veel Ondergedoken moerasscherm gevonden, vaak samen met Pilvaren, Naaldwaterbies en Oeverkruid en op één plek Drijvende waterweegbree. In dit gebied is ook materiaal verzameld van Rechte rus. Deze laatste hebben we niet teruggevonden in het natuurontwikkelingsdeel langs de Tilgrup waar hij in 2008 is gevonden door Natuurbalans. Van Rechte rus ligt het binnenlandse zwaartepunt in Twente. In Drenthe is het niet eerder gevonden. In beide natuurontwikkelings terreinen staat ook Moeraszuring, een in Drenthe vrij zeldzame soort.

Pilvaren

W.Fitch 1861

Een andere leuke melding betreft Loos blaasjeskruid die bloeiend in twee km-hokken is gevonden. Loos blaasjeskruid was uit deze omgeving niet bekend. Het is in Drenthe hoofdzakelijk aangetroffen in de hoogveenontginningen van Zuidoost-Drenthe en de omgeving van het Fochterloerveen. Ook Heggendoornzaad en de nieuwkomer Groot nagelkruid zijn opvallend vaak genoteerd.

Tot slot

Het was een geslaagd kamp. Daar zal ook het mooie weer een belangrijke rol bij hebben gespeeld. De plaatselijke hoosbui op zaterdagmiddag mocht de pret niet drukken, maar maakte maar weer eens duidelijk dat een regenjas of paraplu toch echt tot de noodzakelijke velduitrusting behoort. Met 49 deelnemers die één of meerdere dagen aanwezig waren was het bovendien volle bak. Op de website van de WFD (www.wfdrenthe.nl) kan een foto-verslag van het weekend worden bekeken. Staatsbosbeheer en Het Drentse Landschap worden hartelijk bedankt voor hun bijdrage in de verblijfskosten. Plannen voor een Drents vervolg zijn er ook al: in 2011 staan Midden Drenthe en de beruchte veenkoloniën op het programma.

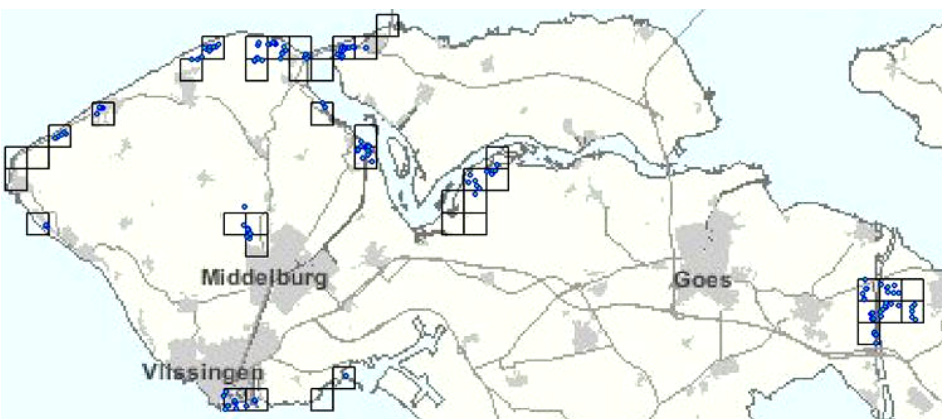
FLORON kamp Zeeland 2009

Justus van den Berg en Wim van Wijn-gaarden

Zeeland is zout water, strand, duin en brak met daarnaast natuurlijk agrarisch en urbaan. Thema voor het (elfde) kamp in Zeeland was de nieuwe natuur in Zeeland. Met dit ruime begrip kom je terecht in natuurontwikkelingsgebieden, de bebouwde kom, industrieterreinen en ook de traditionele natuurgebieden. Saaie landbouwhokken laten we dus bewust liggen. Het kamp van 11 tot en met 13 september had een overnachtinglocatie nabij Koudekerke op Walcheren.

Er zijn 42 kilometerhokken volledig geïnventariseerd met in totaal 5.053 waarnemingen. De gebieden waren kilometerhokken met natuurontwikkelingsprojecten op Walcheren, de kernen Veere en Vlissingen, de randen van het Veerse Meer (herintroductie van een klein beetje zilt getij) en de Kapelse en Yerseke Moer (vasthouden gebiedseigen water). De betreffende kilometerhokken zijn weergegeven in de bijgevoegde kaart.

Er zijn in totaal 58 Rode-Lijstsoorten waargenomen met 210 populaties. Voor ons laten de resultaten van het kamp duidelijk de strijd zien tussen de traditionele natuur en de nieuwe natuur. Voor een deel gaat dat samen met de waarnemingen van zilte soorten als: Zeevenkel, Zeekool, en Strandbiet. Deze soorten doen het de laatste jaren goed en hebben gelukkig niet te lijden van de dijkverzwaringen maar lijken er zelfs van te profiteren. Of dat aan de nieuwe dijken (verhardingen) ligt of het warmere klimaat weten we (natuurlijk) niet. Met de urbane soorten gaat het zeker in Zeeland goed: Tongvaren, Klimop-bremraap (massaal bij het station Vlissingen), Steenbreekvaren, Stijve naaldvaren en Klein glaskruid zijn meerdere malen waargenomen.

De geïnventariseerde hokken; de stippen zijn de waargenomen rode lijst soorten

De echte urbanisten onder ons hebben ook zeer goed hun best gedaan en de bebouwde kom van Vlissingen en Veere uitgekamd en komen dan ook ver boven de 200 soorten per kilometerhok. Dit komt mede door soorten als Lavendel, Slaapkamer-geluk en veel ander geluk.

Fraaie zilte natuurgebieden als de Kapelse en Yerseke Moer moeten hard hun best doen om meer dan 80 soorten per kilometerhok te halen. Een makkelijke nieuwkomer is Goudknopje die nu massaal in elk kilometerhok in de Moer aanwezig is. Gelukkig komt Snavelruppia geregeld voor en hebben we in de Yerseke Moer op één locatie zelfs Spiraalruppia kunnen vaststellen.

Goudknopje

ND

In de smalle duinstroken en natte graslanden toch ook drie soorten Duizendguldenkruid (echt, fraai en strand) en Walstrobremraap. Daarnaast Dunstaart, Dwergbloem, Dwergvlas en Kleine ruit. Kortom een fraai palet.

Al met al een zeer geslaagd kamp waaraan in totaal 45 mensen hebben deelgenomen, waarvan 19 vrouwen. Zoals bekend streef ik naar 50% vrouwen en ook 50% Zeeuwen. Deze optimale balans lukt natuurlijk nooit, maar toch ben ik zeer tevreden over het aantal vrouwen en zeer ontevreden over het aantal Zeeuwen, want dat was beneden peil.

De nieuwe 'Boom' beter dan ooit!

Gertie Papenburg

De 14e druk van 'de Boom' is uit. Nomen est omen zeiden de Ouden: de naam is een voorteken. En inderdaad, al vanaf 1933 maken gebruikers zich er vrolijk over dat hét bomenboek van ons taalgebied werd opgezet door dr. B.K. Boom. Laat ik overigens meteen deze correctie aanbrengen: het boek is niet een bomenboek, maar een boek over houtige gewassen. Zo komen bijvoorbeeld ook Bosbes, Braam en klimmers als Kamperfoelie, Klimop en Wingerd in het boek voor. In totaal worden er ruim 6000 soorten, ondersoorten, cultivars en variëteiten, verdeeld over 422 geslachten, behandeld. Kort en goed: Dendrologie van de lage landen is en blijft hét standaardwerk over houtige gewassen.

Wat in deze 14e druk naast de overwel-digende en geactualiseerde hoeveelheid informatie blijft, is de in de 13e druk ingevoerde scheiding van de sleutels en de beschrijvingen. Er zijn nu vijf determinatie-tabellen, voor 1. vegetatieve zomerkenmerken, 2. bloeikenmerken, 3. winterkenmerken, 4. de naaktzadigen en 5. sleutels naar de geslachten binnen de families. Deze laatste tabel is wenselijk geworden nu de beschrijvingen niet langer gegroepeerd zijn naar familie, maar naar de geslachten in alfabetische volgorde. Overigens volgt het boek de nieuwste inzichten op het gebied van de indeling van het plantenrijk, het zgn. APG-systeem, dat ook in de nieuwste druk van Heukels' ingevoerd is. De plaatsing van de ruim 2100 lijntekeningen (dat zijn er ruim 500 meer dan in de vorige uitgave) is aanmerkelijk verbeterd. Die waren steeds op één pagina geplaatst in een soort van composities. Nu zijn ze in een doorlopende 'strip' bovenlangs alle pagina's weergegeven. Die composities waren weliswaar een esthetisch genoegen, maar de nieuwe plaatsing is veel helderder in het gebruik. Uiteraard zijn er ook allerlei applicaties: een begrippen- en afkortingenlijst, aanwijzingen voor het determineren, informatie over de naamgeving van gekweekte planten en een register.

Destijds wilde Boom een naslagwerk aanreiken dat zeker ook een functie moest vervullen in het (groene) onder-wijs.

In de loop van de tijd werd de Boom steeds uitgebreider, maar ook complexer in het gebruik. De Boom werd alom moeilijk gevonden. De nieuwe bewerkers hebben het uitdrukkelijke doel voor ogen het boek weer toegankelijk te maken voor studenten van groene opleidingen.

Is de nieuwe Boom inderdaad zo gebruiksvriendelijk? Ik heb de proef op de som genomen met een vijftal soorten, tamelijk willekeurig uit mijn woonomgeving bijeengesnaaid. Van drie van de vijf vond ik probleemloos de naam (Acer negundo 'Flamingo', Cotoneaster franchettii, en Salix integra 'Hakuro Nishiki'). Een nog niet bloeiende Hibiscus kreeg ik niet direct op naam, doordat de op een na laatste stap in de sleutel voor zomerkenmerken ontbrak. Met behulp van de tekeningen vond ik hem overigens wel door z'n markante bladvorm. Een eenbladige (!) Eenbladige es (Fraxinus excelsior 'Diversifolia') kreeg ik via de zomerkenmerken niet op naam. Probleem: de vorm is kennelijk normaalgesproken aan één exemplaar een- tot vijfbladig per (samengesteld) blad, maar mijn exemplaren waren 100% eenbladig. Via de winterkenmerken kwam ik door de zwarte knoppen al gauw bij Fraxinus uit, en toen was de vorm gauw gevonden. Alle vijf dus op naam. Maar het is wel duidelijk dat het boek soms doorzettingsvermogen en creativiteit van de gebruiker eist. Je zou misschien willen dat zulke foutjes er niet in zaten, maar een boekwerk dat 6000 entiteiten op naam brengt, bevat welhaast onvermijdelijk zulke kleine haperingen.

De KNNV Uitgeverij heeft een goede daad gesteld met de uitgave van deze vernieuwde Boom. Wie op welke wijze ook serieus geïnteresseerd is in houtachtige planten en nog geen Boom in de kast heeft: aanschaffen! Ook voor bezitters van de 13e of een oudere druk is de aanschaf het overwegen zeer waard, want het werk is wezenlijk verbeterd.

Auteurs:
Koning, Jan de,
van den Broek, W.
De Meyere, D.

Prijs €49,95,
Ledenprijs €44,95
ISBN:
978-90-5011-296-3

Plantenkijk gids van Nederland

Binnenkort, in februari 2010, verschijnt de Plantenkijk gids van Nederland. De plantengroei van ons land, van de Waddeneilanden tot Zuid-Limburg, wordt in deze gids in de schijnwerpers geplaatst. Ons land heeft, gelet ook op de geringe omvang, een opmerkelijk gevarieerde flora. In de Plantenkijk gids van Nederland wordt deze variatie aan de hand van de verschillende landsdelen (de floradistricten) besproken. De gids telt 560 kijkpunten, die allemaal in kaart zijn gebracht; het geheel heeft het karakter van een reisgids. Een ieder kan op eigen gelegenheid gericht op zoek gaan naar het mooiste wat Nederland aan wilde planten te bieden heeft. De kijkpunten zijn verdeeld over 28 botanische tochten (wandel- en fietstochten) en 140 aparte locaties en beslaan het hele land. In de gids komen ook zeldzaamheden aan bod, die normaal gesproken buiten beeld blijven. Het gaat om planten die veelal op onbereikbare plaatsen staan en in afgesloten natuurterreinen of schuil gaan in gebieden waar het zoeken onbegonnen werk is. De Plantenkijk gids van Nederland opent de weg naar deze 'verborgen' flora en zet je op het spoor van Draadgentiaan, Waterlobelia, Bostulp, Paarse morgenster, Klein heksenkruid, drijvende Waterweegbree, Zwartmoeskervel en talloze andere prachtplanten. Alle kijkpunten zijn met zorg geselecteerd, en zoveel mogelijk in overleg met terreinbeheerders (met name Staatsbosbeheer, die de totstandkoming van de gids heeft ondersteund).

Auteur: Ton Denters Prijs: €24,95
Uitgever: Fontaine uitgevers

Natuurbeschermer Niko Buiten krijgt Groen Lintje

Oktober 2009

Op 17 oktober jl. ontving vrijwilliger Niko Buiten uit handen van Wim Westerman, fractievoorzitter van GroenLinks Velsen, het Groene Lintje. Die onderscheiding wordt gegeven aan een persoon of een groep personen die in de afgelopen jaren heeft of hebben bewezen op te komen voor het belang van de natuur, het milieu en of de duurzaamheid binnen de gemeente Velsen.

Dit jaar werd het Groene Lintje voor het eerst uitgereikt. Niko Buiten ontving het lintje voor zijn inzet voor de bescherming van de natuur in Velsen en wijde omgeving. Zo waarschuwde hij samen met anderen voor het ondoordacht wegmaaien van wilde orchideeën in de kuststrook. De natuurbeschermer ontving het groene lintje na een natuurexcursie vanaf de Heerenduinweg, langs het Kennemermeer, naar het strand van IJmuiden.

Dat is een gebied waar hij veel bijzondere plantensoorten waarnam. Niko werd tijdens de uitreiking geroemd om zijn natuurwaarnemingen op uiteenlopende gebieden als planten, mossen, paddenstoelen en vogels, zijn natuurexcursies, zijn scholings- en beheerwerkzaamheden, zijn journalistieke werk voor de regionale bladen en voor stadsomroep Haarlem 105. In zijn nawoord benadrukte Niko Buiten dat hij al dit werk niet kon doen zonder de medewerking van anderen. "Ik wil hen daarom allemaal feliciteren met de ontvangst van het Groene Lintje."

Overgenomen van
www.natuurwegwijzer.nl

Niko Buiten is excursieleider in district 15 Hollands Duin en al vele jaren actief waarnemer voor FLORON.

Variadag 2009

FLORON en de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging nodigen u van harte uit tot het bijwonen van de landelijke Variadag op zaterdag 12 december 2009 van 11.00 tot ca. 16.30 uur in NATURALIS Darwinweg 2 in LEIDEN, 10 minuten lopen van NS-station Leiden centraal. Tijdens de pauzes is koffie en thee verkrijgbaar. Voor een lunch dient u zelf te zorgen, aangezien de lunchgelegenheid in het museum alleen voor reguliere bezoekers van Naturalis beschikbaar is. In de pauze kunt u herbariummateriaal van de bijzondere vondsten bekijken. Houd u er rekening mee dat de parkeergelegenheid bij Naturalis beperkt is.

11.00 - Opening door Bart van Tooren, (KNBV) **11.05** - Welkomstwoord Wouter van Eck (directeur FLORON) **11.10** - René van Moorsel (NHN) Bijzondere vondsten in 2009 **11.35** - Marije Kuiper (IBED) Duinwespensorchis: standplaatsvariatie of soort in wording? **12.00** - Eckhard Garve (NLWKN, Duitsland) Der Verbreitungsatlas der Farn- und Blütenpflanzen in Niedersachsen und Bremen als Grundlage für den Pflanzenartenschutz (N.B. lezing in het Duits) **12.40** - lunchpauze **13.45** - Wim van der Putten (NIOO) Flora: berichtgeefster uit de onderwereld. **14.10** - Wout van der Slikke (FLORON) Flora-onderzoek door vrijwilligers **14.35** - Korte floristische mededelingen 'uit de zaal (graag vooraf aanmelden) (IBED) **15.00** - Theepauze **15.40** - Jaco Diemeer (Vrienden van het Kennemerstrand) **16.05** - Thijs Groenewegen (NHN) Het gevaar zit in een klein zaadje. Herkenning en risico's van invasieve soorten in zaadmengsels.

FLORON Nieuws wordt verspreid onder de actieve waarnemers van de Stichting FLORON en verschijnt twee keer per jaar en staat in kleur en pdf. formaat op de website van FLORON: www.floron.nl

Redactie:
Norbert Daemen, Gertie Papenburg,
Egbert de Boer, Wout van der Slikke

Stichting FLORON
Postbus 9514
2300 RA Leiden
tel. 071-5273533
info@floron.nl, www.floron.nl

Overzicht districten met districtscöördinatoren en excursieleiders

- 1. Groningen-Oost: Vacature;** Anneke Nieuwenhuijs, tel: 0597-414973 (geen e-mail);
- 2. Groningen-West:** Willem Stouthamer, tel: 050-3143841, e-mail: stouthamer.wj@inter.nl.net;
- 3. Friesland-Oost:** Harry Waltje, tel: 0512-543443, e-mail: harry.tineke@tiscali.nl;
- 4. Friesland-West:** Gertie Papenburg, tel: 0511-541376, e-mail: gmgjtp@xs4all.nl;
- 5. Drenthe:** Edwin Dijkhuis, tel: 050-3600155, e-mail: edwin_anneke@wanadoo.nl; Els Heijman (excursies), tel. 050-4092836 e-mail: BerElsHeijman@hetnet.nl;
- 6. Beneden-IJssel:** Piet Bremer, tel: 038-4535753, e-mail: pietbremer@planet.nl;
- 7. Twente:** Otto Zijlstra, tel: 053-4331589, e-mail: ogzijlstra@zonnet.nl;
- 8. Achterhoek:** Fred Bos (DC), tel: 0543-515341, e-mail: ff.bos@zonnet.nl; Louis-Jan van den Berg (excursies), tel. 0544-372594, e-mail: lvjvberg@chello.nl;
- 9. Gelderland-West: Vacature;** Ineke Jansonius, tel: 0317-413884, e-mail: kloen.jans@chello.nl;
- 10. Flevoland:** Egbert de Boer, tel: 0578-572292, e-mail: edeboer008@planet.nl;
- 11. Utrecht:** Wim Vuik, tel: 0344-663693, e-mail: wim.vuik@xs4all.nl;
- 12. Noord-Holland Noord:** Jaap Groot, tel: 0226-312770, e-mail: j.groot02@quicknet.nl;
- 13. Noord-Holland Midden:** Aart Swolfs (DC), tel: 072-5093315, e-mail: a.g.swolfs@hccnet.nl; Koos Ballintijn (excursies) 0299-772543, e-mail: kballint@xs4all.nl;
- 14. Groot-Amsterdam:** Peter Wetzels, tel: 0206928352 e-mail: floronamsterdam@gmail.com

- 15. Hollands Duin: Vacature;** Joop Mourik, tel: 023-5285502, e-mail: joopmourik@gmail.com; Niko Buiten (excursies), e-mail: nikobuiten@orange.nl; tel 023-5403266
- 16. Zuid-Holland Zuid:** Adrie van Heerden (DC), tel: 015-3696164, e-mail: famheerden@wanadoo.nl; Jo Schunselaar (excursies), tel. 015-2620997, e-mail: schunselaar@wanadoo.nl;
- 17. Zeeland:** Justus van den Berg, tel: 0113-271210, e-mail: justusvandenbergt@kpnplanet.nl;
- 18. Noord-Brabant Markiezaat:** Petra van der Wiel, tel: 0165-533059, e-mail: Lvdwiel@wish.net;
- 19. Noord-Brabant Oost:** Joep Spronk, tel: 040-2120672, e-mail: j.spronk@chello.nl;
- 20. Noord-Limburg: Vacature;** Fons Reijerse (excursies), tel 0485-571212. e-mail: Fons.reijerse@xs4all.nl;
- 21. Zuid- en Midden-Limburg: Vacature;** Marian Baars (DC), tel: 043-3478083, e-mail: marianbaars@planet.nl; Jan Egelmeers (excursies), 043-6042655, e-mail: egelmeers1@home.nl;
- 22. Gelderland-Midden:** Johan Peters, tel: 06-49806439, e-mail: jee.peters@gmail.com;
- 23. Noord-Brabant Baronie:** Peter van Ruth, tel: 0162-311463, e-mail: p.vanruth@home.nl.

In Groningen (D1), Gelderland (D9), Hollands Duin (D15) en Limburg (D20 en D21) wordt versterking van de districts-teams gezocht. Wie belangstelling heeft voor coördinatie werkzaamheden in deze regio's wordt van harte uitgenodigd met de huidige DC of het Landelijk Bureau contact op te nemen.

